

บทที่ 6

กรณีศึกษาเพื่อวิเคราะห์ผลของการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมือง

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้เลือก 3 กรณีศึกษาชุมชน ที่มีการนำเสนอผ่านรายการเวทีสาธารณะและรายการนักข่าวพลเมือง ได้แก่ การเรียกร้องโฉนดชุมชนพื้นที่เกษตรกรรมคลองโยง การเรียกร้องสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ การคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าใน เพื่อวิเคราะห์ผลจากการออกอากาศในรายการทั้งสอง ว่าต้องถูกนำไปใช้เพื่อให้มีการแก้ปัญหาจริง สร้างความตระหนักต่อคนหมู่มากในสังคม และส่งผลไปถึงระดับนโยบายทางการเมืองหรือไม่ เพื่อวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยในการศึกษาผลของการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมือง จากการวิเคราะห์เทปรายการ สัมภาษณ์ตัวแทนผู้เข้าร่วมรายการโดยการเลือกแบบเจาะจง และวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดในการสร้างพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาส บทบาทของสื่อสารมวลชนกับการสร้างพื้นที่สาธารณะ และสื่อสาธารณะ เพื่อชี้ให้เห็นถึงกลไกที่เชื่อมโยงปัจจัยและตัวแปรต่างๆ เข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่การตอบคำถามที่ได้ตั้งไว้ในการศึกษา ทั้งในด้านขอบเขตผลประโยชน์ของพื้นที่สาธารณะ และผลของการใช้พื้นที่สาธารณะต้องถูกนำไปใช้เพื่อให้มีการแก้ปัญหาจริง

6.1 ที่มาและความสำคัญของ 3 กรณีศึกษา

จากการวิเคราะห์ประเด็นที่นำเสนอในรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมืองในบทที่ 4 และบทที่ 5 พบว่า ทั้งสองรายการมีการนำเสนอประเด็นความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรและความขัดแย้งในโครงการพัฒนาขนาดใหญ่มากที่สุด คือ รายการเวทีสาธารณะจำนวน 30 ตอน และรายการนักข่าวพลเมือง จำนวน 102 ตอน

ส่วนในกลุ่มที่นำเสนอรองลงมามีความแตกต่างกันระหว่างสองรายการ ดังนี้

รายการเวทีสาธารณะ มีการนำเสนอประเด็นสังคมและชุมชนเป็นอันดับสอง จำนวน 29 ตอน ตามด้วยการส่งเสริมประชาธิปไตย 23 ตอน และประเด็นกลุ่มชาติพันธุ์มีจำนวนนำเสนอ 6 ตอน

รายการนักข่าวพลเมือง นำเสนอประเด็นกลุ่มชาติพันธุ์เป็นสัดส่วนที่มาก คือ 101 ตอน รองลงมาคือ ประเด็นสังคมและชุมชน 42 ตอน และการส่งเสริมประชาธิปไตย 8 ตอน

จากประเด็นที่นำเสนอในทั้งสองรายการ (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก และ ข) ผู้วิจัยมีข้อสังเกตต่อการนำเสนอประเด็นในกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1) ประเด็นความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรและความขัดแย้งในโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่มีจำนวนมากที่สุด แต่กรณีที่ส่งผลให้เป็นที่รู้จัก มีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง คือ กรณีเขตพื้นที่เกษตรกรรมคลองโยง เพราะเป็นพื้นที่นำร่องในการเรียกร้องโฉนดชุมชน และการคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าและนิคมอุตสาหกรรม ที่มีการนำเสนอในรายการเวทีสาธารณะ 5 ตอน และนักข่าวพลเมือง 11 ตอน และมีตัวแสดงหลักคือ นายสุทธิ อัครมาสัย ผู้ประสานงานเครือข่ายภาคตะวันออก และกลุ่มนักพัฒนาเอกชนที่มีแนวคิดต่อต้านโรงไฟฟ้าภาคใต้

2) ประเด็นที่นำเสนอในทั้งสองรายการมีความเชื่อมโยงกัน แหล่งข่าวกลุ่มเดียวกัน เช่น ประเด็น กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งนำเสนอในรายการเวทีสาธารณะมีเพียง 6 ตอน แต่นำเสนอในรายการนักข่าวพลเมือง 101 ตอน มีตัวแสดงหลัก คือกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ต่างๆ ชาวมอแกน ชาวอาข่า ปกาเกอญอ และพองจันทร์ สุขเสนห์, หม่อง ทองดี และนักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชน รศ. ดร. พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร เป็นต้น ซึ่งในการนำเสนอผ่านนักข่าวพลเมืองมีความถี่ในการออกอากาศ และความต่อเนื่องมากกว่า เพราะบางตอนเป็นการเรียกร้องทางอ้อม เช่น วันเด็กที่สเปเมย เป็นการเรียกร้องเรื่องสิทธิพลเมือง และการขอสัญชาติไทย แต่เล่าเรื่องผ่านกิจกรรมวันเด็ก

3) กลุ่มประเด็นสังคมและชุมชน มีการเสนอเป็นลำดับน้อยรองลงมา และเป็นกลุ่มที่ไม่มีความต่อเนื่องของประเด็น และยังไม่มีการนำเสนอไปถึงระดับนโยบาย ซึ่งการเสนอในรายการนักข่าวพลเมือง เป็นการเสนอกิจกรรม หรือภูมิปัญญาของท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ มีประเด็นที่ชัดเจนเกี่ยวกับระดับนโยบายเพียง 1 ตอน คือ ตอนช่องว่างกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ที่เสนอคำบอกเล่าของเหยื่อที่ถูกหลอกลวงให้ค้าประเวณี กับช่องว่างของกฎหมายการค้ามนุษย์ ออกอากาศวันที่ 5 มิถุนายน 2551 แต่ไม่มีผลทางนโยบาย

ขณะที่รายการเวทีสาธารณะเลือกประเด็น ปัญหาความขัดแย้งระหว่างการผลิตไฟฟ้าไทยและสภาพแรงงานการผลิตไฟฟ้าจนมีผู้ถูกไล่ออก การนำเสนอทั้งในรายการเวทีสาธารณะและช่วงข่าวต่างๆทำให้รัฐบาลมีนโยบายจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนารถไฟฟ้าไทย และแนวทางปฏิรูปรถไฟฟ้าซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมในทางที่ดีขึ้น

4) กลุ่มประเด็นการส่งเสริมประชาธิปไตย มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมือง แต่มีสัดส่วนการนำเสนอไม่มาก ที่เห็นชัดเจน คือ การร่วมนำเสนอความคิดเห็นที่มีต่อผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แต่ในกรณีอื่นที่มีความสำคัญระดับประเทศ เช่น กรณีความวุ่นวายทางการเมือง รายการเวทีสาธารณะมีการสร้างเวทีสำหรับ

การเรียกร้องกระบวนการสันติวิธี มีการเชิญนักวิชาการ แต่ไม่ได้มีการเสนอเข้าสู่การกำหนดนโยบายทางการเมืองแต่อย่างใด

จากข้อสังเกตดังกล่าว สรุปได้ว่า ทั้งสองรายการให้น้ำหนักแก่การเสนอประเด็น “ความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรและความขัดแย้งในโครงการพัฒนาขนาดใหญ่” และ “กลุ่มชาติพันธุ์” มากที่สุด ขณะที่กลุ่มสังคมและชุมชน และประชาธิปไตย กลับมีพื้นที่ในรายการในสัดส่วนน้อย และทำหน้าที่เป็นเพียงพื้นที่บอกกล่าวเล่าเรื่องเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงขอยกกรณีศึกษา 3 กรณี ที่มีพื้นที่นำเสนอผ่านทั้งสองรายการมากที่สุดได้แก่

- 1) การเรียกร้องโฉนดชุมชนพื้นที่เกษตรกรรมคลองโยง
- 2) การเรียกร้องสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์
- 3) การคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าในชุมชน

เพื่อวิเคราะห์ผลทางการเมืองจากการออกอากาศในรายการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.2 วิเคราะห์กรณีศึกษา

ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารและผลในการออกอากาศในพื้นที่รายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมืองของกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี ดังนี้

6.2.1 การเรียกร้องโฉนดชุมชนพื้นที่เกษตรกรรมคลองโยง

การเรียกร้องโฉนดชุมชนเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นสำหรับการรักษาพื้นที่เกษตรกรรมของประเทศ ซึ่งปัญหาอุปสรรคคือ พื้นที่เหล่านี้ ล้วนเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจของกลุ่มนายทุน ซึ่งล้วนเป็นผู้มีสายสัมพันธ์กับนักการเมือง นอกจากนี้ประเด็นดังกล่าวยังมีความเชื่อมโยงกับกระบวนการเรียกร้องที่ทำกินของเครือข่ายปฏิรูปที่ดินและสมัชชาคนจนอีกด้วย ประเด็นนี้มีการนำเสนอในรายการเวทีสาธารณะในชื่อตอนการล่มสลายของชวานาไทย 5 ครั้งและนักข่าวพลเมือง 5 ครั้ง (รายละเอียดในภาคผนวก ง) ซึ่งการเสนอในรายการเวทีสาธารณะเป็นมุมมองปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมของไทย ขณะที่งานข่าวพลเมืองนำเสนอโดยให้ชาวบ้านคลองโยงเป็นผู้ดำเนินเรื่อง

ปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกร ต. คลองโยง อ. พุทธมณฑล จ. นครปฐม เป็นปัญหาที่ผู้วิจัยจัดให้อยู่ในประเภทความขัดแย้งในการจัดสรรทรัพยากรระหว่างภาครัฐและประชาชน ซึ่งถูกแพร่ภาพผ่านรายการเวทีสาธารณะจำนวน 3 ครั้ง และในรายการนักข่าวพลเมืองจำนวน 4 ครั้ง ในช่วง 2 ปีแรกของการออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย โดยประเด็นที่นำเสนอในรายการมี

ความเชื่อมโยงกัน เพื่อสะท้อนปัญหาการเรียกร้องของชาวบ้านสมาชิกสหกรณ์ชุมชนคลองโยงในการได้สิทธิครอบครองพื้นที่เกษตรกรรม จำนวน 1,803 ไร่ ซึ่งชาวบ้านให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเอกสารว่า สมาชิกสหกรณ์การเช่าที่ดินคลองโยง เคยจับจองที่ดินแปลงนี้มาหลายชั่วอายุคน แต่เมื่อมีการขุดคลองมหาสวัสดิ์ รัชกาลที่ 4 ได้ให้เจ้านายจับจองและออกโฉนด ทำให้ชาวนาที่เคยบุกเบิกที่ดินกันมากลายเป็นผู้เช่าที่ดินตลอดมาตามปรากฏหลักฐานว่าโฉนดเจ้าของที่ดินเป็นของเจ้าจอมมารดาชุ่ม ซึ่งออกในปี 2460 ต่อมาได้ตกเป็นมรดกของเจ้านายวงศ์สกุลก่อนจะมีการซื้อขายกันในระยะหลัง (ภาณุ เอี่ยมสุวรรณ, 2552: สัมภาษณ์)

ปี พ.ศ. 2418 ชาวนาผู้เช่าได้ร้องขอให้กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้นำเงินจากเงินทุนหมุนเวียน กองทุนจัดหาที่ดินเพื่อช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาที่ดินให้แก่ชาวไร่นาเป็นของตนเอง ดังปรากฏหลักฐานในคำสั่งกรมส่งเสริมสหกรณ์ ที่ 609/2514 ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน 2518 อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2548 กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้ส่งมอบที่ดินคืนแก่กรมธนารักษ์ตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้กรมธนารักษ์ทวงคืนที่ดินจากหน่วยงานต่างๆ มาดำเนินการจัดเช่าเองภายใต้โครงการรัฐเอื้อราษฎร์ โดยมีหนังสือราชการมาแจ้งแก่สหกรณ์การเช่าที่ดินตำบลคลองโยงในปีพ.ศ. 2550 (หนังสือราชการเลขที่ ปท. 0010.01 / เรื่อง การส่งคืนที่ดินราชพัสดุที่อยู่ในความครอบครองของกรมส่งเสริมสหกรณ์ ลงวันที่ 28 มีนาคม 2550) ซึ่งไม่ได้มีการชี้แจงให้แก่ชาวบ้าน ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการเช่าโดยสำนักงานธนารักษ์พื้นที่จังหวัดนครปฐม ได้มีการคิดค่ารังวัด ค่าประกันที่ดิน ค่าธรรมเนียม ค่าเช่า ในอัตราที่สูงมาก จากเดิมที่สมาชิกเสียค่าเช่าประมาณ 3,000 ถึง 4,000 บาทต่อแปลง แปลงละ 20 ไร่ แต่อัตราค่าเช่าปีแรกที่กำหนดโดยธนารักษ์พื้นที่จังหวัดนครปฐม เป็นจำนวนเงินแปลงละ 40,000 ถึง 50,000 บาท และกำหนดต้องจ่ายภายในวันที่ 26 กรกฎาคม 2551 ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อน บางรายที่มีเงินไม่พอโดนข่มขู่ จึงพยายามหาเงินด้วยวิธีต่างๆ นอกจากนี้ การจัดการเช่าแบบรายบุคคล ไม่ผ่านการดำเนินการโดยสหกรณ์ทำให้ชาวบ้านเห็นว่าเป็นการเปลี่ยนมือผู้ถือครองที่ดินจากเกษตรเป็นนายทุน และเป็นการทำลายความเข้มแข็งของภาคเกษตรกรรมรวมถึงอำนาจต่อรองของเกษตรกรรายย่อย

ที่ดินแปลงดังกล่าว จึงเป็นการซื้อมาโดยราษฎรได้ยืมเงินจากเงินทุนหมุนเวียน กองทุนจัดหาที่ดินช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ พ.ศ. 2515 จำนวน 4,507,500 บาทจากเอกสารของกรมส่งเสริมสหกรณ์ พบว่า จนถึงปี 2546 ได้มีการคืนเงินกองทุนหมุนเวียนในรูป ค่าเช่าที่ดินไปแล้วเป็นจำนวน 4,893,255 และหากคำนวณถึงปี 2550 ค่าเช่าที่ได้จ่ายคืนกองทุนหมุนเวียนรวมทั้งสิ้น 5,639,300 บาท นอกจากนี้ยังมีค่าเช่าที่จ่ายให้ธนารักษ์พื้นที่ จ.นครปฐมอีกราว 300,000 บาท

การที่กรมธนารักษ์ได้เข้ามาประกาศให้พื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมดเป็นที่ราชพัสดุ และชาวบ้านต้องเสียค่าเช่าในลักษณะพื้นที่เช่า มีใช้พื้นที่เช่าซื้อตามที่ชาวบ้านเข้าใจ ทำให้ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งได้รวมตัวกันเรียกร้องกับทางหน่วยงานระดับท้องถิ่นและจังหวัด และเข้าร่วมขับเคลื่อนในการแก้ปัญหาพร้อมกับเครือข่ายปฏิรูปที่ดิน ในลักษณะของการเดินขบวนเรียกร้อง ซึ่งเป็นช่องทางการขับเคลื่อนโดยพลังมวลชน ตามทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) และมิได้รับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2551 ได้มีการเปิดเวทีสาธารณะชุมชน เพื่อเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทบทวนแนวทางจัดการที่ดินตามเจตนารมณ์ของกองทุนจัดหาที่ดินช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ พ.ศ. 2519 และมีการดำเนินการตามรูปแบบสหกรณ์เช่าซื้อที่ดินเดิม เพื่อให้เกิดการจัดหาที่ดินเช่าซื้อเพื่อการเกษตรกรรมด้วยราคาเป็นธรรม และการรักษาพื้นที่เกษตรกรรม หรือ การจัดการรูปแบบโฉนดชุมชน มีหลักการว่า สหกรณ์เป็นของสมาชิก สมาชิกเป็นเจ้าของที่ดินร่วมกันภายใต้สหกรณ์ โดยสมาชิกแต่ละรายจะไม่มีกรรมสิทธิ์แบบปัจเจกบุคคลดังการดำเนินการแบบสหกรณ์การเช่าซื้อที่ดิน ทั้งนี้ ชาวบ้านคาดหวังว่าการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปตามแนวทางของรัฐบาลที่ประกาศอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมตามนโยบายการกระจายการถือครองที่ดิน

ทั้งนี้ การนำเสนอประเด็นในรายการสามารถวิเคราะห์ในแง่แนวคิด เทคนิคและเนื้อหาได้ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงการวิเคราะห์ ตามแนวคิด เทคนิค และเนื้อหา กรณีการเรียกร้องโฉนดชุมชนพื้นที่เกษตรกรรมคลองโยง

แนวคิดและเทคนิคการวิเคราะห์สื่อ	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
เรื่อง การเล่นประเด็นเรื่องส่วนตัว	กรณีคลองโยง ที่นำเสนอในรายการเวทีสาธารณะนั้น เป็นการเสนอประเด็นของคนกลุ่มใหญ่ ไม่ใช่แค่เพียงประเด็นของคลองโยง แต่เชื่อมโยงกับพื้นที่เกษตรกรรมของเกษตรทั่วประเทศ	เสนอเรื่องผ่าน ลุงช่วยเกษตรกรอาวุโส
ส่วนรวม	เป็นการนำเสนอเรื่องของคนในหนึ่งพื้นที่ แต่มีปัญหาเหมือนกับเกษตรในอื่นๆคือการไม่มีที่ทำกิน ถูกคุกคาม กว้านซื้อที่ดินจากนายทุน	ยกภาพรวมของชาวนาไทยหรือใช้คำว่าภาคเกษตรกรรม / พื้นที่เกษตรกรรมใกล้เมืองกรุง
การเข้าถึงในแง่การใช้สื่อ	กรณีคลองโยงเป็นกรณีที่ทีวีไทยเข้า	เห็นพัฒนาการด้านสื่อของ

แนวคิดและเทคนิค การวิเคราะห์สื่อ	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
	ศึกษาปัญหาในพื้นที่ และช่วยในการ ขับเคลื่อนร่วมกับนักวิชาการซึ่งเป็นคน ในพื้นที่	ชาวบ้าน เช่น ในช่วงแรกที่มี มีการนำเสนอเรื่องราวผ่าน สื่อ เป็นนักข่าวจากทีวีไทย เป็นผู้เข้าไปทำข่าว ภายหลังชาวบ้านเข้าร่วม อบรมนักข่าวพลเมืองและ ผลิตข่าวส่งเอง หรือมีการ ติดต่อกับสื่อเพื่อส่งข่าว ความเคลื่อนไหว
การไม่แสดงจุดยืน อย่างเป็นภาววิสัย (objectivity)	ผู้ดำเนินรายการ ทีมข่าวมีการนำเสนอ ข่าวในแง่ของการตั้งประเด็นปัญหา การ ติดตามผล ให้เวทีรายการเป็นพื้นที่เสนอ ปัญหา และแลกเปลี่ยนความเห็น	จากการนำเสนอทั้งเวที สาธารณะและนักข่าว พลเมือง น้ำหนักของสื่ออยู่ ในด้านการเรียกร้องโดนด ชุมชนให้แก่ชาวบ้าน และ มักเสนอข้อดีของการมี โดนดชุมชน และปัญหาที่ ชาวบ้านได้รับการเก็บ ค่าเช่าของกรมธนารักษ์
การไม่เลือกข้างทาง การเมือง (impartiality)	การนำเสนอประเด็นในรายการ ทั้ง รายงานพิเศษ ที่นำเสนอเป็นการปูพื้น ความรู้ความเข้าใจ ถึงประเด็นปัญหาที่ เกิดขึ้น และความคืบหน้าในการแก้ไข ปัญหาดังกล่าว แต่มีน้ำหนักจากภาครัฐ น้อยกว่า	การให้น้ำหนักในเรื่องของ ชาวบ้านมากกว่าการเสนอ ความพยายามหรือมุมมอง ของฝ่ายรัฐ ทำให้รายการดู ให้น้ำหนักการนำเสนออิน เอียงไปทางความเดือดร้อน หรือข้อเรียกร้องของ ชาวบ้านมากกว่า
หน้าที่สื่อมวลชน		

แนวคิดและเทคนิคการวิเคราะห์สื่อ	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
มีเสรีภาพในการแสดงออก (Freedom of expression)	จากการสัมภาษณ์และติดตามการทำงานของรายการเวทีสาธารณะ พบว่าเป็นรายการที่ผู้ผลิตมีเสรีภาพในการเสนอความคิด และเสนอประเด็นที่น่าเสนอในรายการได้ตามข้อเท็จจริง ข้อมูลที่ได้รับจากชาวบ้าน	
สังคมสามารถกำหนดกติกาและขอบเขตของการรับผิดชอบให้กับสื่อ	กรณีคลองโยงเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้เห็นว่า สังคมสามารถมีส่วนร่วมกำหนดประเด็นสาธารณะให้เกิดขึ้นในพื้นที่ของสื่อมวลชนได้	เพราะนอกจากที่คลองโยง มีการเชื่อมโยงไปยังปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกรทั่วประเทศ และเปลี่ยนรูปแบบการขับเคลื่อนของประชาชนเป็นการเรียกร้องผ่านสื่อ
มีเวที (Forum) ให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็นได้โดยไม่ถูกปิดกั้นจากผู้มีอำนาจทางการเมือง	เวทีสาธารณะเป็นความพยายามสำคัญที่ทำให้หลายๆฝ่ายได้มีโอกาสร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เช่น ชาวบ้าน นักวิชาการ และนักการเมือง หรือรัฐมนตรี ได้มีโอกาสนำประเด็นพูดคุยเผยแพร่สู่สาธารณะ	เช่นตอน การล่มสลายของชาวนาไทย เกษตรกรรม..หลังพึ่งสังคมไทย
เป็นอิสระจากระบบธุรกิจ และตลาด	ประเด็นคลองโยงเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับหน่วยงานรัฐ ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลังโดยกรมธนารักษ์ และกลุ่มทุนกว๊านซื้อที่ดิน ซึ่งการที่ทีวีไทยนำเสนอเรื่องอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอิสระในการทำหน้าที่ของสื่อ	ตอน เกษตรกรรม..หลังพึ่งสังคมไทย ตอนที่2 ออกอากาศ วันที่31 มกราคม 2552 ซึ่งการนำเสนอความคิดเห็นผ่านรายการสด ชาวบ้านยืนยันว่าได้เสนอประเด็นโดยไม่มี การกำหนดบท หรือ

แนวคิดและเทคนิคการวิเคราะห์สื่อ	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
		ข้อจำกัดในการเสนอ (มีแต่ ว่าเวลาอาจน้อยเกินไปใน การเสนอเรื่องทั้งหมดได้ ครบ)
เงื่อนไขทาง การเมืองของผู้รับ สาร และบริบททาง การเมือง	ผู้ชมผู้ฟังเข้าใจบทบาทของสื่อสาธารณะ การเปิดพื้นที่สำหรับคนทุกระดับ และ การเล่นประเด็นความเดือดร้อนในที่ทำ กิน หรือปัญหาพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งเป็น ประเด็นที่มักถูกนำเสนอในด้านลบ เช่น การชุมนุมก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อ การจราจร เปลี่ยนมุมมองเป็นความ เข้าใจต่อปัญหาของคนในฐานะพลเมือง ที่มีสิทธิเท่าเทียมกันมากขึ้น	ที่ผ่านมาการเคลื่อนไหว ของเครือข่ายปฏิรูปที่ดิน สมัชชาคนจน ล้วนแต่ต้อง ผ่านการเดินขบวน ชุมนุม ประท้วง และถูกนำเสนอใน ด้านลบ ว่าก่อความไม่ สงบ สร้างภาพว่ากลุ่ม ชาวบ้านไม่มีการศึกษา หัว รุนแรง แต่การที่ชาวบ้านได้ มีโอกาสพูดคุย แสดงความ คิดเห็น เป็นการแสดง ศักยภาพความรู้ การ จัดการชุมชนของตัวเอง รวมถึงข้อเสนอโดนตชุมชน ชาวบ้านก็มีความเข้าใจใน หลักการ และแนวทาง ปฏิบัติ
บทบาทของสื่อในสังคมประชาธิปไตย		
ระดับปัจเจก สร้าง ความเชื่อมโยง ระหว่างคนกับสังคม	ชาวบ้านมีการตระหนักรู้ในเรื่องสิทธิการ ครอบครองที่ดิน สิทธิในการเรียกร้อง และการแสดงความคิดเห็น ชาวบ้าน หลายคนเลือกการชมรายการเวที สาธารณะและนักข่าวพลเมือง เป็น ช่องทางในการรับรู้ปัญหาของท้องถิ่น และ	แกนนำชุมชนคลองโยง ได้ เลือกใช้เทปบันทึกการ ออกอากาศทางทีวีไทย เป็นเครื่องมือในการทำ ความเข้าใจต่อปัญหาที่เกิด ในชุมชน และเป็นการ

แนวคิดและเทคนิคการวิเคราะห์สื่อ	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
	ติดตามความคืบหน้าของการแก้ปัญหาเรื่องโหนดชุมชน	กระตุ้นให้ชาวบ้านสนใจมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
ระดับการเมือง สร้างการเคลื่อนไหวทางการเมือง	เกิดเครือข่ายทางสังคมในการหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน ในกรณีคลองโยง หลังปัญหาถูกนำเสนอทางทีวีไทย มีชุมชนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนติดต่อเข้ามาเรียนรู้วิธีการเข้าถึงสื่อ และทำให้การขยายวงการขับเคลื่อนมีเพิ่มขึ้น	มีการร่วมเคลื่อนไหวกับสมัชชาคนจน และเครือข่ายปฏิรูปที่ดิน
ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับสื่อ (หน้าที่ผ่านผู้รับสาร)		
สาเหตุที่ประชาชนเลือกส่งข่าวผ่านสื่อ	เพราะในด้านผู้รับสาร ที่เลือกติดตามเรื่องราวจากทีวีไทย เพราะเห็นว่าเป็นประเด็นที่เป็นผลประโยชน์ของเกษตรกร เป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม แม้บางเรื่องจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่ก็เป็นแนวทางในการแก้ไขสำหรับปัญหาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และประการสำคัญ คือทำให้เสียงของชาวบ้านมีความหมายในการติดต่อรับบริการจากทางราชการ หรือเรียกร้องในการแก้ปัญหา	
ผลกระทบหลังจากส่งข่าว	ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่า การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน ทั้งในด้านความคืบหน้าของกระบวนการเรียกร้อง โหนดชุมชน การเคลื่อนไหวของชาวบ้าน	เกิดเครือข่ายสังคม หรือประชาสังคม ซึ่งในมุมมองประชาธิปไตย ถือเป็นการวางรากฐานการสร้างระบบ

แนวคิดและเทคนิคการวิเคราะห์สื่อ	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
	ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การที่สื่อนำเสนอทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ และคนต่างถิ่นที่ประสบปัญหาเดียวกัน เห็นช่องทางติดตามแก้ไขปัญหา และเห็นกลุ่มคนที่ประสบปัญหาเดียวกัน	ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยใช้พื้นที่สื่อสารสาธารณะ ให้เป็นเวทีในการขับเคลื่อน
กรอบการวิเคราะห์ตามแนวทางฮาเบอร์มาส		
ระดับปัจเจก	ประชาชนมีความตระหนักในสิทธิเสรีภาพของตัวเอง	ชาวบ้านให้ความร่วมมือ และเห็นความสำคัญของการปรากฏตัวในสื่อ หรือให้สัมภาษณ์
ระดับสังคม ฐานะ "พลเมือง"(Citizen)	ประชาชนได้ทำหน้าที่ในการเสนอประเด็น มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ	เกิดมติ ครม.
การสื่อสารผ่านกิจกรรมทางสังคมของมนุษย์ใน 3 มิติ		
กิจกรรม (Work)	นักข่าวลงพื้นที่หาข้อมูลจากชาวบ้านที่มี การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ	การประชุมสหกรณ์ การร่วมอบรมนักข่าวพลเมือง
ปฏิสัมพันธ์ (Interaction)	ข้อมูลจากชาวบ้านมีการถ่ายทอดในรายการเวทีสาธารณะ	ชาวบ้านนำเสนอเรื่องราวผ่านข่าวพลเมือง
อำนาจ (Power)	การสื่อสารในท้องถิ่น ตั้งแต่การเตรียมข้อมูลข่าวสาร มีการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ซึ่งมีทั้งกลุ่มที่เห็นด้วยกับการมีโฉนดชุมชน และไม่ต้องการ และต้องเผชิญแรงกดดันจากกรมธนารักษ์ ในการไปยื่นเสนอเรื่องต่อสื่อมวลชน	การเสนอเรื่องราวในรายการเวทีสาธารณะ มีแรงกดดันจากกลุ่มนักวิชาการอีกด้านที่มองว่ารายการให้น้ำหนักกับคนกลุ่มเครือข่ายปฏิรูปที่ดินหรือองค์กรพัฒนาเอกชนมากเกินไป

ผลที่ได้รับหลังการออกอากาศในรายการ

ประเด็นต่างๆ ถูกถ่ายทอดผ่านรายการเวทีสาธารณะ และนักข่าวพลเมือง ควบคู่ไปกับแนวคิดในชุมชน ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนร่วมกับเครือข่ายปฏิรูปที่ดิน และนักวิชาการ ทำให้ประเด็นปัญหาพื้นที่เกษตรกรรมคลองโยงเป็นที่รู้จักในสังคมมากขึ้น

แกนนำของชาวบ้านที่ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัย บอกถึงการรับรู้ของคนในชุมชนต่อการเข้าร่วมเสนอปัญหาในรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมืองว่า ในช่วงแรกชาวบ้านรู้จักทีวีไทยเป็นจำนวนน้อย แต่รับรู้จาก อ. ประภาส ปิ่นตบแต่ง นักวิชาการที่เป็นคนในพื้นที่ ต้องการให้ชาวบ้านร่วมนำเสนอปัญหาร่วมกับเกษตรกรที่ได้รับความเดือดร้อนจากการจัดสรรที่ดินทำกิน เมื่อรายการถูกนำเสนอ สิ่งที่เกิดขึ้นทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่ามีพื้นที่ในสังคม และเกิดความหวังว่าปัญหาของตนจะได้รับการรับรู้มากขึ้น ซึ่งความรู้สึกดังกล่าว มาจากการผิดหวังต่อการเข้ายื่นเรื่องเรียกร้องต่อหน่วยงานราชการ และไม่ได้รับการแก้ไขปัญหา

เมื่อรายการติดต่อให้นำเสนอเรื่องราวผ่านรายการนักข่าวพลเมือง ชาวบ้านจึงมีความตื่นตัวมากขึ้น และสนใจเรียนรู้วิธีการนำเสนอข่าวด้วยตัวเอง ภาณุ เอี่ยมสุวรรณ รองประธานกลุ่มการเช่าที่ดินสหกรณ์คลองโยง บอกว่า ก่อนที่จะได้รับการติดต่อจากทีวีไทย ตนรู้สึกว้าวสือโทรทัศน์เป็นเรื่องไกลตัว เป็นพื้นที่ของผู้มีอิทธิพลและกลุ่มธุรกิจ แต่เมื่อเรื่องราวถูกนำเสนอผ่านสื่อโทรทัศน์ ทำให้คนเห็นทั่วประเทศ ที่สำคัญ คือ มีรัฐมนตรีเข้ามารับฟังปัญหา และเรื่องถูกพิจารณาเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี และทำให้พื้นที่คลองโยงเป็นพื้นที่นาร่องในการเรียกร้องในชุมชน ทำให้ชาวบ้านเห็นว่า พื้นที่บนหน้าจอโทรทัศน์เป็นเหมือนแสงสว่างที่น่าจะทำให้ปัญหาถูกได้โดยเร็ว (ภาณุ เอี่ยมสุวรรณ, 2552: สัมภาษณ์)

จากการลงสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้วิจัยพบว่า สิ่งที่เกิดขึ้นกับชุมชนนี้ หลังมีการนำเสนอปัญหาของชุมชนผ่านสื่อ คือการสร้างความตื่นตัวต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เห็นได้จากจำนวนชาวบ้านที่ร่วมขับเคลื่อนต่อการแก้ปัญหา จากเดิม เป็นแกนนำของกลุ่มสหกรณ์ชุมชนคลองโยงเพียงไม่ถึงสิบคน เป็นคนเกือบทั้งชุมชนที่เข้าร่วมแก้ปัญหา ทั้งนี้สามารถแบ่งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังนี้

1. ระดับปัจเจกบุคคล

ชาวบ้านมีการตระหนักรู้ในเรื่องสิทธิการครอบครองที่ดิน สิทธิในการเรียกร้อง และการแสดงความคิดเห็น ผ่านการรับรู้จากการเข้าร่วมรายการทางทีวีไทย และการเตรียมการเพื่อเรียกร้อง การสนใจเรียนรู้การทำข่าว เพื่อให้ตนเองสามารถนำเสนอเรื่องราวของชุมชนตนเองได้ ชาวบ้านหลายคนเลือกการชมรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมือง เป็นช่องทางในการรับรู้

ปัญหาของที่อื่น และติดตามความคืบหน้าของการแก้ปัญหาเรื่องโฉนดชุมชน จากการทำ Focus Group ชาวบ้านคลองโยงวันที่ 20 กันยายน 2552 พบว่า ชาวบ้านตื่นตัว สนใจเรียนรู้ปัญหา ประวัติศาสตร์ชุมชน และพยายามทำความเข้าใจเนื่องจากต้องตอบคำถามกับสื่อมวลชน หรือทำข่าวในพื้นที่ และทำให้เกิดความสนใจข่าวการเมือง และกระบวนการทางการเมือง ทั้งผู้ใหญ่และเด็กในชุมชน เพราะต้องการทราบความคืบหน้าของการเรียกร้อง และเปรียบเทียบปัญหา กับพื้นที่อื่นๆ (ชาวบ้านคลองโยง, สัมภาษณ์กลุ่ม, 2552: สัมภาษณ์)

2. ระดับชุมชน

แกนนำชุมชนคลองโยง ได้เลือกใช้เทปบันทึกการออกอากาศทางทีวีไทย เป็นเครื่องมือในการทำทำความเข้าใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และเป็นการกระตุ้นให้ชาวบ้านสนใจมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา กรณีการเจรจามี ชาวบ้านคลองโยงมองว่า การมีสื่อเข้ามาช่วยทำให้การสื่อสารในชุมชนสะดวกขึ้น และการเสนอเรื่องราวผ่านโทรทัศน์ ให้ชาวบ้านได้รับฟังร่วมกัน ทำให้ลดปัญหาชาวบ้านบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยในตอนแรกสนใจเข้าร่วมด้วย และเห็นหนทางว่าการสื่อสารจะส่งไปถึงระดับนโยบาย มากกว่าการขับเคลื่อนเองซึ่งเป็นเหมือนการพูดกันเองเฉพาะกลุ่ม (กรณีการเจรจามี, 2552: สัมภาษณ์)

3. ระดับสังคม

ผลที่เกิดขึ้นอีกประการคือ การเกิดเครือข่ายทางสังคมในการหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน ในกรณีคลองโยง หลังปัญหาถูกนำเสนอทางทีวีไทย มีชุมชนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนติดต่อเข้ามาเรียนรู้วิธีการเข้าถึงสื่อ และทำให้การขยายวงการขับเคลื่อนมีเพิ่มขึ้น เช่น รายการนักข่าวพลเมืองออกอากาศวันที่ 9 สิงหาคม 2553 ตอน เครือข่ายลงพื้นที่คลองโยง จ.นครปฐม เสนอว่ามีกลุ่มชาวบ้านเดินทางมาจากหลายพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชาวบ้านที่ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม ในกรณีการต่อสู้เพื่อสิทธิบนที่ทำกินของตัวเอง เพราะที่คลองโยงเคยผ่านการต่อสู้จนเป็นที่ยอมรับจากสังคมวงกว้างมาแล้ว ติดตามรายงานจากนักข่าวพลเมืองตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม ชาวบ้านก็เห็นว่าชุมชนอื่นให้ความสนใจมากขึ้น เช่นแสง เจริญมี อดีตกรรมการกลุ่มสหกรณ์คลองโยง ที่มีใจว่าสามารถให้คำปรึกษาแก่ชุมชนอื่นที่สนใจอยากเคลื่อนไหวออกโทรทัศน์เช่นกัน (แสง เจริญมี, 2552: สัมภาษณ์) ส่วนในด้านผู้รับสาร ที่เลือกติดตามเรื่องราวจากทีวีไทย เพราะเห็นว่าเป็นประเด็นที่เป็นประเด็นที่เป็นผลประโยชน์ของเกษตรกร เป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม แม้บางเรื่องจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่ก็ใช่ว่าเป็นแนวทาง

ในการแก้ไขสำหรับปัญหาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และประการสำคัญ คือทำให้เสียงของชาวบ้านมีความหมายในการติดต่อรับบริการจากทางราชการ หรือเรียกร้องในการแก้ปัญหา

สำหรับผลการเคลื่อนไหวทางการเมืองของการเรียกร้องโฉนดชุมชนของกรณีคลองโยง นั้น เกิดมติที่ประชุมคณะรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (นายกรัฐมนตรี) วันที่ 20 ตุลาคม 2552 เรื่อง ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน พ.ศ. (การกระจายการถือครองที่ดินในรูปแบบโฉนดชุมชน) โดยคณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน พ.ศ. ตามที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาเป็นเรื่องด่วน แล้วดำเนินการต่อไปได้ (อาร์วายทีนาย, 2553: ออนไลน์) และมีการตั้งสำนักงานโฉนดชุมชนเพื่อดำเนินการในการออกโฉนดชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

โดยสรุป ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่า การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน ทั้งในด้านความคืบหน้าของกระบวนการเรียกร้องโฉนดชุมชน การเคลื่อนไหวของชาวบ้าน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การที่สื่อนำเสนอทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ และคนต่างถิ่นที่ประสบปัญหาเดียวกัน เห็นช่องทางติดตามแก้ไขปัญหา และเห็นกลุ่มคนที่ประสบปัญหาเดียวกัน คือหนทางที่ทำให้เกิดเครือข่ายสังคม หรือประชาสังคม ซึ่งในมุมมองประชาธิปไตย ถือเป็นการวางรากฐานการสร้างระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยใช้พื้นที่สื่อสารสาธารณะ ให้เป็นเวทีในการขับเคลื่อน

ผลที่เกิดขึ้นประการสำคัญ คือ ทำให้ประเด็นปัญหาที่คลองโยงถูกสื่อสารโดยไม่ต้องชุมนุม เพราะเป็นการขยายการเข้าถึงช่องทางระดับนโยบาย เป็นการเปลี่ยนวิธีการเคลื่อนไหวทางการเมืองจากการชุมนุมเรียกร้องโดยการใช้อำนาจมวลชน การเคลื่อนไหวแบบป่วน เช่น ปิดทำเนียบ ปีนรั้ว หรือการถอดเสื้อผ้าโยนไปในทำเนียบเป็นการใช้สื่อ หรือพื้นที่สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือ เป็นการเริ่มสร้างช่องทางการเมือง การมีนักข่าวพลเมืองจึงทำให้ประเด็นเหล่านี้เป็นข่าวได้ไม่ยาก กลายเป็นช่องที่มีการเปิดได้ง่าย และเป็นการสะท้อนถึงหน้าที่ของสื่อมวลชน และตามทฤษฎีการสื่อสารของพื้นที่สาธารณะ นั่นคือ กิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารบนพื้นที่สื่อมวลชนทำให้ชาวบ้านคลองโยงมีอำนาจต่อรองกับภาครัฐมากขึ้น (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552: สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตาม การที่ประเด็นของชุมชนคลองโยงถูกขับเคลื่อนได้ชัดเจนกว่าชุมชนอื่น เพราะมีองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ นักข่าวพลเมือง องค์กรชุมชน นักวิชาการ และสายสัมพันธ์กับกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน และกองบรรณาธิการข่าวพลเมืองทีวีไทย ซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ส่วนตัวของอ. ประภาส ปิ่นตบแต่ง นักวิชาการและเป็นชาวบ้านในพื้นที่ นาย

สมเกียรติ จันทรสีมา และน.ส. ณาดยา แวววีรคุปต์ ที่เป็นกลุ่มที่เคยทำงานด้านการพัฒนาเอกชนร่วมกัน เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การประสานงานทำข่าว การอมรมนักข่าวพลเมืองสำเร็จได้

6.2.2 การเรียกร้องสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์

ปัญหาการเรียกร้องสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นปัญหาที่มีการขับเคลื่อนมาเป็นเวลาหลายปี มีการนำเสนอข่าวผ่านสื่อกระแสหลัก หรือสื่อโทรทัศน์ช่องฟรีทีวีเป็นจำนวนน้อย หรืออาจมีการนำเสนอในรายการข่าว แต่ไม่ได้ลงรายละเอียดถึงสภาพปัญหา หรือ ความคิดเห็นของคนไร้สัญชาติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยเกิดขึ้นทั่วทุกภูมิภาค เช่น กลุ่มชาวเขาในภาคเหนือ หรือกลุ่มชาวเลในภาคใต้ โดยมีปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน คือ การไม่ได้รับสัญชาติไทย ทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงสิทธิพื้นฐาน เช่น สิทธิในการศึกษา การเข้ารับบริการสาธารณสุข ทำให้ถูกเลือกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่รัฐ เกิดปัญหาความขัดแย้งของกับคนในท้องถิ่น เช่น ประเด็นปัญหาของคนมอแกนอาศัยอยู่กับท้องทะเล เป็นบ้านและแหล่งทำมาหากิน แต่มีปัญหาวิถีชีวิตที่เกิดจากการแบ่งเขตน่านน้ำของแต่ละประเทศ แล้วออกกฎหมายห้ามรุกล้ำเขตแดนซึ่งกันและกัน ทำให้ชาวเลต้องปรับตัว โดยการขึ้นฝั่งลงหลักปักฐานตามเขตชายฝั่งของทะเล เช่น ชุมชนหินลูกเดียว ตำบลไม้ขาว อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต อยู่อาศัยมานานกว่า 4-5 ชั่วอายุคน แต่ในช่วง 15 กว่าปีที่ผ่านมา กลับเกิดปัญหามีเจ้าของมาทวงสิทธิ ทั้งจากนายทุนหรือหน่วยงานรัฐ

เมื่อเกิดปัญหา ชาวบ้านที่ต้องการอยู่ในที่ดินเดิม จึงได้จับกลุ่มกัน 3-4 คน เรียกร้องขออยู่ในที่ดินเดิม จำนวน 3 ไร่ 2 งาน โดยให้เหตุผลว่าจะช่วยดูแลรักษา ป่าพุทธรักษาธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม จากนั้นจึงได้ทำหนังสือขอใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยไปยัง พลเอกสุรินทร์ พิกุลทอง ประธานกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ช่วยแก้ไขปัญหา และการประชาสัมพันธ์เรียกร้องผ่านสื่อ ซึ่งมีส่วนช่วยให้กลไกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตื่นตัวในการทำงานมากขึ้น (ปรีดา คงแป้น, 2552: สัมภาษณ์) จึงมีการออกหนังสือรับรองให้ชาวบ้านเข้าอยู่ได้ จนทางองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ขาวและกรมอุทยานศรียาณก็เห็นดีด้วย ในที่สุดเรื่องที่ดินจึงถูกคลี่คลาย จากความร่วมมือเพื่อการปลูกป่าชายเลนและอนุรักษ์พื้นพุทธรักษาชายฝั่ง โดยการมีส่วนร่วมของภาคีความร่วมมือจากหลายฝ่าย เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลน แก้ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า รักษาพื้นที่สาธารณะ ป้องกันภัยพิบัติ รวมถึงการฟื้นฟูวิถีชีวิต วัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิม เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเองและความมั่นคงในการอยู่อาศัย รวมถึงการสร้างกติกาในการอยู่ร่วมกันของชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างรูปธรรมการจัดทรัพยากรธรรมชาติอย่างบูรณาการ

ประเด็นที่ถูกนำเสนอผ่านรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมือง

ทั้งสองรายการมีความเชื่อมโยงกันโดยนักข่าวพลเมืองเป็นการสะท้อนเรื่องราวรายบุคคล หรือชุมชน เป็นการจุดประเด็น และติดตามความคืบหน้าของเรื่องราว ขณะที่รายการเวทีสาธารณะเป็นการนำเสนอประเด็นจากแหล่งข่าวหลายคน หลายฝ่าย เพื่อหาทางออกร่วมกัน ดังเช่นที่ ณาตยา แว่ววิรุคฺพต์ บรรณาธิการโต๊ะข่าวพลเมืองและสังคมบอกว่า จุดมุ่งหมายของรายการนักข่าวพลเมือง คือ การให้พื้นที่ชาวบ้านเสนอข่าวหรือเรื่องราวจากมุมมองของเจ้าของปัญหา ขณะที่รายการเวทีสาธารณะเป็นกระบวนการเยียวยาทางสังคม หรือเป็นพื้นที่สาธารณะของทุกคนที่มีโอกาสใช้ร่วมกัน(ณาตยา แว่ววิรุคฺพต์, 2552: สัมภาษณ์) ประเด็นนี้มีการนำเสนอในรายการเวทีสาธารณะ 3 ตอน นำเสนอในประเด็นการเรียกร้องสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีในประเทศไทย ขณะที่การเสนอในรายการนักข่าวพลเมืองมีจำนวน 29 ตอน เป็นการเล่าเรื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น เรื่องของฟองจันทร์ และสมพงษ์ หรือเรื่องของวิถีวัฒนธรรมชุมชน (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก ง)

กระบวนการนำเสนอประเด็นในรายการ

ประเด็นปัญหาที่นำเสนอในรายการดังกล่าว แบ่งเป็น การขอสัญชาติไทย และการขอสิทธิพลเมืองในการดำรงชีวิตบนผืนแผ่นดิน

ประเด็นการขอสัญชาติไทย เป็นการเล่าเรื่องความยากลำบากในการขอสัญชาติ ซึ่งทีมรายการลงพื้นที่ไปเป็นพี่เลี้ยงในการทำข่าว กำหนดประเด็น ลำดับการดำเนินเรื่อง โดยทีมงานได้เก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่มูลนิธิกระเจกนา และสำนักงาน ADRA จังหวัดเชียงราย และติดตามการดำเนินเรื่อง และเป็นผู้เลือกที่จะเสนอเรื่องราวของใคร (พรรณทิวา เจต๊ะวรรณ, 2552: สัมภาษณ์)

ประเด็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มีลักษณะกระบวนการนำเสนอเช่นเดียวกัน คือ ทีมงานลงพื้นที่สำรวจประเด็นปัญหา และติดตามข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น มูลนิธิวิถีไท และให้ทางมูลนิธิช่วยติดต่อประสานงานชาวบ้านให้มาร่วมรายการ จากนั้นทีมงานจะรวบรวมประเด็นทั้งหมดส่งกลับมาให้ทางมูลนิธิช่วยเตรียมข้อมูลในการตอบคำถาม และมีการนัดเตรียมความพร้อมประเด็นถามตอบในรายการ (ปรีดา คงแป้น, 2552: สัมภาษณ์)

จากการถอดเทปรายการเวทีสาธารณะ ตอน รายการเวทีสาธารณะ ตอน "ชาวเล ชีวิตที่ถูกกลืนหาย" วันที่ 22 พฤศจิกายน 2551 พบว่า เนื้อหาการนำเสนอครอบคลุมปัญหา การถูกรุกรานต่อสภาพวิถีชีวิตท้องถิ่นจากนายทุนและผู้มีอิทธิพล เข้ามาขับไล่และข่มขู่ที่ทำมาหากิน ตั้งแต่บรรพบุรุษ แม้แต่พื้นที่สาธารณะที่เป็นเหมืองแร่เก่า ซึ่งชาวบ้านใช้จอดเรือและทำมาหากิน

ชาวเลกว่า 10,000 คน จาก 30 กว่าชุมชนถูกฟ้องร้องต่อการใช้ทรัพยากร ที่ดินทำกิน โดยทำให้เกิดความไม่มั่นคงในชีวิต มีเพียงเครือข่ายคนไทยผลักดันเข้ามาช่วยเหลือ เช่นโครงการบ้านมั่นคง จากพอช. เป็นต้น (สติษ ประมงกิจ, 2552: สัมภาษณ์) ปัญหาผลกระทบที่สำคัญที่เกิดขึ้นกับชุมชนชาวเลได้แก่ ขาดความมั่นคงในที่ดิน ที่อยู่อาศัย

นอกจากนี้การที่ชาวบ้านไม่มีบัตรประชาชน ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถรับจ้างทำงานในจังหวัดระนอง ต้องออกไปทำประมงนอกเขตไทย และเกิดปัญหาหลายครั้ง เช่นถูกจับหรือไม่เครื่องมือหาปลาก็ถูกเรืออวนรุนอวนลากทำลายหมด ทำให้ชาวบ้านต้องรับจ้างดำปลิงที่หมู่เกาะนิโคบา หรือไม่ก็รับจ้างระเบิดปลาในฝั่งพม่าทำให้เสียชีวิตและถูกจับ และไม่ได้รับการประกันสิทธิ 30 บาท รักษาทุกโรค ทำให้ชาวบ้านตั้งข้อเรียกร้องให้มีการตั้งคณะกรรมการพิเศษขึ้นมาดูแลพื้นที่เพื่อหาทางออก โดยเฉพาะนโยบายที่ชัดเจนในการให้ความช่วยเหลือ

ทั้งนี้ประเด็นที่นำเสนอในรายการ สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงการวิเคราะห์ ตามแนวคิด เทคนิค และเนื้อหา กรณีการเรียกร้องสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์

แนวคิดและเทคนิคการวิเคราะห์สื่อ	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
เรื่อง การเล่นประเด็นเรื่องส่วนตัว	กรณีคลองโยง ที่นำเสนอในรายการเวทีสาธารณะนั้น เป็นการเสนอประเด็นของคนกลุ่มใหญ่ ไม่ใช่แค่เพียงประเด็นของคลองโยง แต่เชื่อมโยงกับพื้นที่เกษตรกรรมของเกษตรทั่วประเทศ	เสนอเรื่องผ่าน ลุงช่วยเกษตรกรอาวุโส
เรื่อง การเล่นประเด็นเรื่องส่วนตัว	มีการใช้ประเด็นปัญหาของคนที่เกิดในแผ่นดินไทย แต่ไม่ได้รับสัญชาติ ทำให้ขาดโอกาสทางสังคม	ขาดการเข้าถึงสิทธิพลเมือง เช่น การศึกษา การทำงาน และการเข้าถึงสวัสดิการสังคมต่างๆ ประเด็นความเดือดร้อนของชาวบ้าน ในชุมชน การไม่มีที่ทำกิน
ส่วนรวม	เป็นการยกปัญหาของคนกลุ่มหนึ่ง ที่ถูกเรียกว่าคนไร้รัฐไร้สัญชาติ และเป็นปัญหาเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ หรือ	ปัญหาของชาวเล กลุ่มชาติพันธุ์ มอแกน มอเกิ้ลัน อุรักลาไวย นอกจากเรื่อง

แนวคิดและเทคนิคการวิเคราะห์สื่อ	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
	กฎหมาย ที่ไม่ได้รับการแก้ไข หรือพัฒนา ซึ่งถือเป็นปัญหาระดับชาติ	ความเดือดร้อน ยังเป็นเรื่องของวัฒนธรรม
การเข้าถึงในแง่การใช้สื่อ	ทีมงานมีการลงพื้นที่ทำข่าวร่วมกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน มีการนำเสนอภาพชีวิตความเป็นอยู่ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นลักษณะของการส่งสารให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมติดตามเรื่องราวการต่อสู้เพื่อให้ได้สัญชาติไทย	ทำให้การอธิบายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ซึ่งคนดูส่วนใหญ่มองว่าเป็นเรื่องไกลตัวเห็นว่ามีผลต่อชีวิตของคนเล็กๆ ได้ และหากไม่แก้ปัญหาก็จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ระดับชาติ
การไม่แสดงจุดยืนอย่างเป็นภาววิสัย (objectivity)	ในประเด็นนี้ การนำเสนอเนื้อหาเป็นไปในทางเรียกร้องให้รัฐเร่งแก้ปัญหา และช่วยให้คนเหล่านี้ได้รับสัญชาติโดยเร็ว	เจ้าหน้าที่ทีวีไทยทำหน้าที่เตรียมการประสานงานให้เจ้าหน้าที่จากภาครัฐเข้าร่วมเวทีสาธารณะ
การไม่เลือกข้างทางการเมือง (impartiality)	เนื้อหาและประเด็นที่ผู้ผลิตรายการแสดงว่าสื่อทำหน้าที่เรียกร้องให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้รับสัญชาติ และให้รัฐออกกฎระเบียบใหม่ในการแก้ปัญหา จึงเป็นการเลือกข้างฝ่ายชาวบ้าน	ในด้านของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน เจ้าหน้าที่ทีวีสาธารณะเป็นผู้ช่วยผลักดันในการเรียกร้องสิทธิ หรือการเสนอประเด็นแก้ไขปัญหผ่านสื่อ
หน้าที่สื่อมวลชน		
มีเสรีภาพในการแสดงออก (Freedom of expression)	แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะประเด็นที่เรียกร้องการขอสัญชาติ และสะท้อนปัญหาความล่าช้า ความไม่เอาใจใส่ของข้าราชการ	ประเด็นที่นำเสนอทั้งสองรายการมีความชัดเจน เช่น ต้องการขอสัญชาติ หรือระบุว่าการทำงานของรัฐบาลช้า
สังคมสามารถกำหนดกติกาและขอบเขตของการ	กลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น มูลนิธิกระจกเงา เครือข่ายที่ขับเคลื่อนเรื่องของการ	เช่น การที่เกิดปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ เป็นเพราะ

แนวคิดและเทคนิค การวิเคราะห์สื่อ	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
รับผิดชอบให้กับสื่อ	เรียกร้องสัญญาคนไทย สามารถเรียกร้อง บอก หรือช่วยสื่อในการกำหนดประเด็น ปัญหา	การเลือกปฏิบัติของ ประชาชน
มีเวที (Forum) ให้ ทุกฝ่ายแสดง ความเห็นได้โดยไม่ ถูกปิดกั้นจากผู้มี อำนาจทางการเมือง	ในรายการเวทีสาธารณะ เป็นเวทีแรกที่ เปิดให้มีการรวมคนไร้สัญชาติมากที่สุด และเป็นพื้นที่ที่กลุ่มคนที่มีปัญหาได้มี โอกาส แสดงออก พูด ถึงปัญหาของ ตนเองให้เป็นที่รับรู้สาธารณะ	ในการรับรู้ของคนดู ทำให้ กลุ่มคนดูได้รับรู้ ถึงปัญหา ที่เกิดขึ้น ไม่เพียงแต่การ รับรู้ถึงปัญหาของคนกลุ่มนี้ แต่ทำให้มองเห็นว่านี่เป็น ส่วนหนึ่งของปัญหาการ ทำงานของระบบ ข้าราชการไทย และเป็น ช่องว่างทางสังคม การ ไม่ได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียม ก็เป็นส่วนหนึ่งของการเกิด ปัญหาสังคมต่อไปใน อนาคต
เป็นอิสระจากระบบ ธุรกิจ และตลาด	เป็นอิสระจากระบบธุรกิจและตลาด	ชาวบ้านเสนอปัญหาความ เดือดร้อนได้ แต่กลุ่มธุรกิจ หรือข้าราชการระดับสูงไม่ เข้าร่วมรายการ
เงื่อนไขทาง การเมืองของผู้รับ สาร และบริบททาง การเมือง	ผู้รับสาร หรือกลุ่มคนดูในประเด็นเรื่อง คนไร้สัญชาติ ไม่จำเป็นต้องมีพื้นความรู้ ปัญหานี้ แต่ก็สามารถเข้าใจสภาพ ปัญหาดังกล่าวได้ในเวลา ประมาณหนึ่ง ชั่วโมงที่มีการนำเสนอเรื่องราว แต่กลุ่ม ผู้ชมที่สนใจประเด็นทางสังคม มีโอกาส สนใจติดตามเรื่องราวการแก้ไขปัญหา	ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้ เห็นว่า กลุ่มผู้ชมรายการนี้ จะต้องเป็นกลุ่มคนที่สนใจ เรื่องราวของปัญหาสังคม และการขับเคลื่อนด้วยแรง ของภาคประชาสังคม ปัญหาสิทธิมนุษยชน และ

แนวคิดและเทคนิคการวิเคราะห์สื่อ	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
	มากกว่า	การลดการเหลื่อมล้ำทางสังคม
บทบาทของสื่อในสังคมประชาธิปไตย		
ระดับปัจเจก สร้างความเชื่อมโยงระหว่างคนกับสังคม	ทำให้ปัญหาของคนหนึ่งคน กลายเป็นประเด็นที่มีความเชื่อมโยงกับคนอื่นๆในสังคม	กรณีเวทีสาธารณะที่ระนอง ถือเป็นการรวบรวมชาวเลจากหลายกลุ่มหลายจังหวัด
ระดับการเมือง สร้างการเคลื่อนไหวทางการเมือง	ทำให้เกิดความเห็น การแสดงความคิดเห็นของคนในสังคม ซึ่งความเห็นที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดการพูดคุยและนำไปสู่ทางออก	ประเด็นปัญหาถูกนำกลับไปเสนอยังกระทรวงวัฒนธรรม
ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับสื่อ (หน้าที่ผ่านผู้รับสาร)		
สาเหตุที่ประชาชนเลือกส่งข่าวผ่านสื่อ	เพราะเชื่อว่าสื่อสาธารณะ หรือรายการเวทีสาธารณะจะสามารถเปิดพื้นที่สื่อโทรทัศน์ให้สื่อสารในสิ่งที่ปัญหาของตัวเองให้สังคมรับรู้ได้	ผู้เข้าร่วมรายการบางกลุ่มยังมีความเชื่อในตัวผู้ดำเนินรายการ และทีมบรรณาธิการรายการ ซึ่งเป็นบุคคลที่ทำงานด้านสื่อชาวบ้าน และประชาสังคมมาโดยตลอด
ผลกระทบหลังจากส่งข่าว	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนใจติดตามเรื่องราว เช่น กรณีของฟองจันทร์ หรือ สมพงษ์ ที่การนำเสนอเรื่องราว การตามประเด็นของสื่อทำให้การทำงานของ	เกิดการต่อยอดสร้างเวทีสาธารณะที่อื่นๆ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์เขตภาคเหนือ

แนวคิดและเทคนิคการวิเคราะห์สื่อ	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนทำงานได้สะดวกมากขึ้น	
กรอบการวิเคราะห์ตามแนวทางฮาเบอร์มาส		
ระดับปัจเจก	คนที่ไม่มีความรู้สิทธิตามกฎหมาย ไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน แต่ยังคงได้รับสิทธิในความเป็นคน สิทธิในการสื่อสาร และเรียกร้องความชอบธรรมให้แก่ตัวเอง	การนำเสนอปัญหาคนไร้สัญชาติ ทำให้คนกลุ่มนี้ได้ตระหนักในสิทธิของตัวเอง
ระดับสังคม ฐานะ "พลเมือง"(Citizen)	เป็นการยกระดับสถานะของคนในสังคม เมื่อคนๆ นั้นได้มีโอกาสพูด นำเสนอ	ทำให้สามารถเข้าถึงสิทธิพื้นฐานและได้รับโอกาสทางการทำงานหรือการศึกษา
การสื่อสารผ่านกิจกรรมทางสังคมของมนุษย์ใน 3 มิติ		
กิจกรรม (Work)	การเปิดเวทีพูดคุย เปิดโอกาสให้คนเข้ามาร่วมถกเถียง แสดงความเห็น	สื่อมวลชน นักข่าวลงพื้นที่ติดตามเรื่องราว สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง
ปฏิสัมพันธ์ (Interaction)	คนไร้สัญชาติ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่รัฐ มีโอกาสพูดคุยถึงปัญหา รับฟัง แลกเปลี่ยนความเห็น นำข้อเสนอไปสู่ระดับนโยบาย	สื่อมวลชน นำเสนอเรื่องราวข่าวสาร สร้างประเด็นทางสังคม และสรุปเรื่องราวให้สังคมได้รับรู้
อำนาจ (Power)	ประเด็นการสื่อสารไม่มีอำนาจไปถึงระดับนโยบายของประเทศ	ชาวบ้านที่ถูกคัดเลือกให้เข้าร่วมรายการเท่านั้นที่มีโอกาสพูดผ่านสื่อ แต่ต้องเตรียมประเด็นเพราะมีเวলাกำหนดไว้

ผลที่ได้รับหลังการออกอากาศในรายการ

1. ระดับปัจเจก

ผลอย่างเป็นรูปธรรมในประเด็นการขอสัญชาติไทยนั้น สมพงษ์ เบี่ยงก่า ได้รับสัญชาติไทย ซึ่งเขา (นายสมพงษ์ เบี่ยงก่า) และเจ้าหน้าที่มูลนิธิกระจกเงาบอกว่า เป็นผลกระทบจากการนำเสนอเรื่องราวผ่านรายการนักข่าวพลเมือง เช่นเดียวกับกรณีของ น.ส. พองจันทร์ สุขเสน่ห์ ที่ได้รับสัญชาติไทยเช่นกัน เมื่อกรณีของคนทั้งสองประสบความสำเร็จ ก็ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์คนอื่นๆ รู้สึกว่าปัญหาของตัวเองได้รับความสนใจจากคนในสังคมมากขึ้น

2. ระดับชุมชน

การเข้ามาลงพื้นที่ของทีมงานที่วีไทย การสัมภาษณ์ชาวบ้าน และจัดโครงการอบรมนักข่าวพลเมืองทำให้ชาวบ้านหันมาสนใจเรื่องราวของชุมชนของตัวเอง รู้จักชุมชนและประวัติของชุมชนมากขึ้น และเริ่มมีความรู้สึกหวงแหนทรัพยากรและวิถีวัฒนธรรมของชุมชนของตัวเองมากขึ้น เช่น เรื่องของชาวเล กลุ่มชาติพันธุ์เกาะเหลาที่นำเสนอในตอน ชาวเลกับลมหายใจที่เหลืออยู่ มีที่มาจากชาวบ้านที่เกาะลันตาที่เข้าร่วมอบรมนักข่าวพลเมืองรุ่นแรก ที่เบื้องต้นไม่สามารถเลือกประเด็นทำข่าวส่งกลับมา ทำให้ทีมงานลงพื้นที่ช่วยเปิดประชุมกองบรรณาธิการชาวบ้านพบว่า มีเรื่องที่นำเสนอ แต่ชาวบ้านไม่เข้าใจในการเลือกประเด็นเป็นข่าว เช่น เรื่องโบสถ์คริสต์ เกาะปอดู อนุรักษ์วัฒนธรรม เรือใบประหยัดพลังงาน และความขัดแย้งระหว่างคนคริสต์และชาวเล ซึ่งเมื่อชาวบ้านเข้าใจและมีการนำเสนอเป็นข่าวพลเมือง ก็ได้รับการแก้ไขในที่สุด (ณตยา แว่ววิรุฒ, 2552: สัมภาษณ์)

3. ระดับสังคม

เมื่อเรื่องถูกทำให้เป็นที่รู้จักผ่านสื่อสาธารณะ ทำให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐเกิดความรู้สึกรับผิดชอบที่มีใช้เพียงต่อผู้ยื่นเรื่อง แต่เป็นความรับผิดชอบต่อสังคม และทำให้เจ้าหน้าที่มูลนิธิสามารถดำเนินการยื่นเรื่องสำหรับกรณีอื่นได้สะดวกขึ้น ซึ่งการร่วมออกรายการทำให้รู้สึกว่ามีพื้นที่สื่อสามารถเป็นหูเป็นตาแทนประชาชนได้ เพราะสังเกตจากการที่ทีมรายการเข้ามาติดต่อ ติดตาม ประเด็น(พรณทิวา เจต๊ะวรรณ, 2552: สัมภาษณ์)

สำหรับการเผยแพร่ประเด็นปัญหาออกอากาศกรณีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวมอแกนเกาะเหลานั้น เริ่มจากกรณีความขัดแย้งในชุมชนเนื่องจากการเข้ามาของศาสนาใหม่ของชาวอุรักลาไวย ที่บ้านสังกะอู๋ บนเกาะลันตาใหญ่ อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ ทีมรายการได้ลงพื้นที่และช่วยกำหนดประเด็นให้มีการเสนอในรายการนักข่าวพลเมือง ทำให้เกิดการสื่อสารและมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาเจรจาทางออก จากนั้นเรื่องราวยังถูกขยายไปถึงกลุ่มชาวเลอื่นๆ

เช่น ชาวมอแกน มอเกล็น กระทั่งนำไปสู่การถกเถียงแลกเปลี่ยนเรื่องการดูแลให้ความคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลในรูปแบบของเขตวัฒนธรรมพิเศษ และทำให้ปัญหาสิทธิชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ได้เป็นที่รับรู้ของสังคมมากขึ้น โดยการจัดรายการเวทีสาธารณะตอน "ชาวเล...ชีวิตที่ถูกกลืนหาย" มีชาวบ้านจากชุมชนต่างๆ อาทิ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ชุมชนเกาะลันตา ชุมชนเมืองอุบลฯ ชุมชนพังงา กว่า 200 คน เข้าร่วมการเปิดเวทีสาธารณะ



ภาพที่ 4 แสดงทีวีไทยบันทึกเทปรายการเวทีสาธารณะที่ จ. ระนอง

ผลจากการจัดรายการเวทีสาธารณะ คือ กระทรวงวัฒนธรรมได้ประกาศให้ 4 จังหวัดฝั่งทะเลอันดามันเป็นเขตวัฒนธรรมพิเศษ โดยนายธีระ สลักเพชร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ได้มีหนังสือด่วนกระทรวงวัฒนธรรมที่ 33/2552 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล โดยระบุว่า จากเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ ชาวมอแกน มอเกล็น และอุรักลาไวย์ ที่ทำกินอยู่ชายฝั่งทะเลอันดามัน ได้รับความเดือดร้อนจากการบุกรุกของนายทุนที่เข้าไปจับจองสิทธิในที่ดิน พร้อมผลักดันกลุ่มชาวเล ออกจากพื้นที่ทำให้ไร้ที่อยู่ที่สำคัญคือขาดสัญชาติ ทำให้ชาวเลไม่สามารถรักษาวิถีชีวิตและคุณค่าดั้งเดิมไว้ได้ กระทรวงวัฒนธรรม จึงแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ บูรณาการเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล พร้อมแต่งตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด 4 จังหวัดในพื้นที่มีปัญหาดังกล่าว คือ จังหวัดภูเก็ต กระบี่ พังงา และจังหวัดระนอง ให้มีอำนาจหน้าที่วางแผนกำหนดนโยบาย

โดยสรุป การที่ประเด็นที่น่าเสนอในรายการทั้งเรื่องการขอสัญชาติไทย และการตั้งเขตวัฒนธรรมพิเศษสำหรับชาวมอแกน เกาะเหลา จ.ระนอง มีความแตกต่างกัน เพราะกรณีของการขอสัญชาติไทยเป็นความสำเร็จเฉพาะกรณี มิได้ถูกกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะ แต่เป็นการกระตุ้นการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้ทำงานเร็วขึ้นเนื่องจากถูกติดตามจากสื่อมวลชน

ขณะที่ประเด็นกลุ่มชาติพันธุ์เกาะเหลามีการเสนอประเด็นระดับนโยบาย เพราะเป็นประเด็นระดับประเทศและมีการนำเสนอเรื่องราวผ่านสื่ออื่นๆ ทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ สื่อท้องถิ่น และสื่อโทรทัศน์ อีกทั้งเป็นปัญหาต่อเนื่องจากการเกิดภัยพิบัติธรรมชาติในเหตุการณ์สึนามิ และตัวแสดงของประเด็นดังกล่าวมีความเกี่ยวโยงกันทั้งชาวบ้าน กลุ่มชาติพันธุ์ นักการเมือง และกลุ่มทุน ทำให้ได้รับความสนใจจากผู้ชมผู้ฟังกลุ่มใหญ่กว่าผู้ที่สนใจในการเรียกร้องสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์

อย่างไรก็ตาม การที่ฝ่ายผลิตรายการยังเป็นผู้กำหนดประเด็นทั้งเรื่องการขอสัญชาติและการเรียกร้องเขตวัฒนธรรมพิเศษ เพื่อนำเสนอในรายการ ทำให้การติดตาม วิเคราะห์ เตรียมประเด็น จึงมิได้เป็นการสื่อสารทางตรงจากชาวบ้าน หรือหมายถึง พื้นที่ในรายการมิได้ถูกใช้จากชาวบ้านโดยตรง แต่ยังเป็นการทำงานผ่านมุมมองของนักข่าวมืออาชีพ หรือโดยองค์กรสื่อ ทำให้พื้นที่ในรายการสำหรับกรณีดังกล่าว ยังไม่เป็นพื้นที่สาธารณะทางการเมืองโดยสมบูรณ์

6.2.3 การคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าในชุมชน

ปัญหาการคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าในชุมชน เป็นประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งจากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ระหว่างภาครัฐ กับประชาชน ซึ่งในการนำเสนอข่าวส่วนใหญ่ในประเด็นนี้ ปรากฏเป็นตัวแสดงในข่าวได้แก่

- 1) รัฐบาลในฐานะผู้กำหนดนโยบายแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้า
- 2) ภาคเอกชนในฐานะผู้ลงทุนสร้างโรงงานผลิตไฟฟ้า
- 3) ชาวบ้านในฐานะผู้คัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้า
- 4) กลุ่มเอ็นจีโอ ในฐานะผู้สนับสนุนข้อมูลให้แก่ชาวบ้านในการคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้า (สัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านทับสะแก, 2552: สัมภาษณ์)

ขณะที่ประเด็นการนำเสนอจากสื่อพาณิชย์ส่วนใหญ่ มักนำเสนอในด้านของความจำเป็นในการพัฒนากำลังไฟฟ้าของประเทศ ความต้องการใช้ไฟฟ้าในปริมาณที่มากขึ้น มากกว่าเหตุผลจากชาวบ้านในการคัดค้านโรงไฟฟ้า ทำให้การต่อต้านจากชาวบ้านและกลุ่มเอ็นจีโอเป็นไปในลักษณะของการประท้วงด้วยความรุนแรง ภาพชาวบ้านกลายเป็นคนไร้เหตุผล ไม่เข้าใจ

แผนการพัฒนาของรัฐบาล และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ ทำให้พื้นที่ของชาวบ้านในการเสนอเหตุผลความต้องการ และข้อมูลแท้จริงเกี่ยวกับความต้องการด้านพลังงานจากกลุ่มเอ็นจีโอ จึงเป็นพื้นที่ในสื่อทางเลือกเท่านั้น ดังนั้นเมื่อเกิดทิวทัศน์สาธารณะทำให้ชาวบ้านคาดหวังว่าจะมีพื้นที่ในการเสนอประเด็นความต้องการมากขึ้น (สันติ โชคชัยชำนาญกิจ, 2552: สัมภาษณ์)

สำหรับประเด็นการคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าในชุมชนเริ่มจากกรณีการสร้างโรงไฟฟ้าของบริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) ในเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมภาคตะวันออก จ. ระยอง และการคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าที่ จ. ชุมพร และ จ. สงขลา ซึ่งมีการเสนอในรายการเวทีสาธารณะ 5 ตอน และนักข่าวพลเมือง 7 ตอน ซึ่งรูปแบบการนำเสนอในสองรายการคล้ายกันคือ นำเสนอถึงผลที่จะเกิดต่อชุมชนและเน้นความคิดเห็นจากคนในพื้นที่ที่จะมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้า (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก ง)

สำหรับการเปิดเวทีสาธารณะในประเด็นข้อคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้ามีความน่าสนใจอยู่ที่การดึงผู้ร่วมรายการที่เป็นคู่ขัดแย้งมาร่วมวงสนทนา จากเทปรายการตอน “ประชาเสวนาโครงการผลิตพลังไอน้ำและไฟฟ้าร่วม ของบริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)” ออกอากาศวันที่ 7 มีนาคม 2552 เป็นการถ่ายทอดสดจาก วัดบ้านแลง ต.บ้านแลง อ.เมือง จ.ระยอง ซึ่งเวทีนี้เกิดขึ้นเนื่องจากกลุ่มเครือข่ายประชาชนภาคตะวันออกเรียกร้องให้บริษัท ไออาร์พีซี จัดเวทีสาธารณะชี้แจงและเพื่อแสดงความคิดเห็นหลังเตรียมการก่อสร้างโครงการผลิตพลังไอน้ำและไฟฟ้าร่วม กลุ่มเครือข่ายกลุ่มเครือข่ายประชาชนภาคตะวันออกนำโดยนายสุทธิ อัมมาศัย ผู้ประสานงานเครือข่ายประชาชนภาคตะวันออก พร้อมด้วยผู้นำชุมชนในพื้นที่รอบโรงงานไออาร์พีซี ประกอบด้วยตำบลตะพง ตำบลบ้านแลง ตำบลเชิงเนิน ตำบลนาตาขวัญ และประชาชนในเขตเทศบาลนครระยองกว่า 60 คน ร่วมประชุมปรึกษาหารือกรณีการจัดแสดงความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลการศึกษาและมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัท ไออาร์พีซี จำกัด มหาชน หลังเตรียมดำเนินการโครงการผลิตพลังไอน้ำและไฟฟ้าร่วม โดยมีผู้บริหารของบริษัทไออาร์พีซี ดร. ไพรินทร์ ชูโชติถาวร เข้าร่วมเวทีสาธารณะ จากเทปรายการ นายไพรินทร์ ชูโชติถาวร กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด(มหาชน) ได้ชี้แจงกับชาวบ้านว่า โครงการดังกล่าวไม่ใช่เป็นการสร้างโรงงานใหม่ แต่เกิดจากการทุบทิ้งโรงเก่า เอาของใหม่ไปทดแทน สามารถลดก๊าซเรือนกระจกคาร์บอนไดออกไซด์ปีละ 400,000 ตัน ตัวแทนชาวบ้านทั้ง 4 ตำบล และคนในเขตเทศบาลนครระยอง ได้เรียกร้องให้หยุดการสร้างโรงงานเพิ่มอีก เพราะที่ผ่านมาต้องทนทุกข์เรื่องกลิ่นเหม็น และเสียงรบกวนจากโรงงาน ซึ่งในเทปรายการยังไม่ได้ข้อสรุป และเวทีสาธารณะใน

พื้นที่จริงดำเนินไปจนถึงเวลา 18.00น. มีข้อสรุป คือ ผู้บริหารรับข้อเรียกร้องดังกล่าวเพื่อนำเสนอต่อผู้บริหารในการพิจารณาและดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป แต่ในภายหลังได้มีการสร้างโรงไฟฟ้าตามแนวทางโครงการดังกล่าวคาดแล้วเสร็จในปี 2554 (เอกสารประกอบการประชุมโครงการผลิตโรงไฟฟ้าโครงการพลังงานและความร้อนร่วม บมจ. ไออาร์พีซี, 2553)

ทั้งนี้ประเด็นที่นำเสนอในรายการ สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ 8 แสดงการวิเคราะห์ ตามแนวคิด เทคนิค และเนื้อหา กรณีการคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าในชุมชน

แนวคิดและเทคนิคการวิเคราะห์สื่อ	รายละเอียดการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
เรื่อง การเล่นประเด็นเรื่องส่วนตัว	การนำเสนอประเด็นเป็นประเด็นของความขัดแย้งระหว่างชุมชน และสถานประกอบการ มีการชูประเด็นความเดือดร้อนของคนในชุมชนเป็นหลัก	ภาพที่นำเสนอคือ ชาวบ้านเดือดร้อน ได้รับผลกระทบจากโรงงานมาก่อน และเป็นข้อมูลจากฝ่ายชาวบ้านเป็นหลัก
ส่วนรวม	มีการอ้างถึงผลกระทบที่เกิดจากการสร้างโรงไฟฟ้าในที่ต่างๆ และประเด็นความขัดแย้งที่เกิดในพื้นที่	เป็นการนำเสนอประเด็นสาธารณะเชิงนโยบายที่เกิดจากความขัดแย้งในการก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐ
การเข้าถึงในแง่การใช้สื่อ	แกนนำของชาวบ้านที่มีความรู้จักกับทีมรายการเวทีสาธารณะ เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่มีการเคลื่อนไหวมาตลอด และติดต่อประสานผ่านสื่อ ทั้งสำนักข่าวชาวบ้าน หรือร่วมขับเคลื่อนคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าในหลายกรณี	เช่น บ่อนอกหินกรูด ราชบุรี การสร้างโรงไฟฟ้าประทีพ จ. ชุมพร



แนวคิดและเทคนิคการวิเคราะห์สื่อ	รายละเอียดการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
การไม่แสดงจุดยืนอย่างเป็นทางการวิสัย(objectivity)	ทีมงานรายการเวทีสาธารณะพยายามนำเสนอประเด็นสองทาง หรือไม่แสดงจุดยืนว่าสนับสนุนใคร โดยการเชิญผู้ร่วมรายการจากหลายฝ่าย และแบ่งสรรเวลาให้เท่าเทียมกันในการออกอากาศ	ฝ่ายชาวบ้านเสนอประเด็นชัดเจน ต้องการไม่เอาโรงไฟฟ้า ขณะที่ฝ่ายเอกชนและรัฐ ยังต้องการประนีประนอม และมีการชี้แจงเหตุผลความจำเป็นในการมีโรงไฟฟ้า
การไม่เลือกข้างทางการเมือง(impartiality)	ทั้งสองรายการนำเสนอข่าวหรือข้อมูลจากฝั่งชาวบ้านเป็นส่วนใหญ่	ทั้งรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมือง นำเสนอประเด็นที่ชาวบ้านเป็นตัวแสดงนำ เป็นผู้เสียประโยชน์ ขณะที่ฝ่ายตรงข้ามร่วมรายการน้อย
หน้าที่สื่อมวลชน		
มีเสรีภาพในการแสดงออก (Freedom of expression)	ผู้ดำเนินรายการช่วยตั้งคำถามต่อรัฐและผู้ประกอบการ	มีการติดต่อจากฝ่ายเอกชนในการเสนอประเด็นแต่ไม่มีผลต่อการกำหนดประเด็นในการออกอากาศ
สังคมสามารถกำหนดกติกาและขอบเขตของการรับผิดชอบให้กับสื่อ	กรณีนี้ชาวบ้านคาดหวังว่ารายการเวทีสาธารณะจะเป็นเวทีให้ผู้บริหารโรงงานและชาวบ้านได้มีโอกาสเจรจาเพื่อหาทางออกร่วมกัน	เป็นกรณีแรกที่มีการเจรจาร่วมกันครบทุกฝ่าย
มีเวที (Forum) ให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็นได้โดยไม่ถูกปิดกั้นจากผู้มีอำนาจทางการเมือง	มีการจัดเวทีในพื้นที่โครงการและชาวบ้านในพื้นที่มีโอกาสตั้งคำถาม	เช่น ตอนไออาร์พีซี โรงไฟฟ้าแม่เมาะ เป็นการจัดเวทีในพื้นที่
เป็นอิสระจากระบบธุรกิจ	เป็นอิสระในการดำเนินการ	ทีมงานทีวีไทยยอมรับว่ามีบาง

แนวคิดและเทคนิคการวิเคราะห์สื่อ	รายละเอียดการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
และตลาด		กรณีที่ผู้บริหารโครงการเชิญพบเพื่อพูดคุยก่อนแต่ไม่ได้เป็นลักษณะการบังคับนำเสนอประเด็นแต่อย่างใด
เงื่อนไขทางการเมืองของผู้รับสาร และบริบททางการเมือง	ผู้รับสารคือกลุ่มผู้ชมรายการที่สนใจประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อม	บริบททางการเมือง อยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง รัฐบาลต้องการสร้างความโปร่งใส โดยเฉพาะกับโครงการที่ต่อเนื่องมาจากรัฐบาลชุดก่อน
บทบาทของสื่อในสังคมประชาธิปไตย		
ระดับปัจเจก สร้างความเชื่อมโยงระหว่างคนกับสังคม	สร้างพื้นที่ให้กับชาวบ้านในพื้นที่นครอุตสาหกรรมได้สื่อสารถึงปัญหาที่เกิดขึ้น	ทำให้คนรู้จักสภาพพื้นที่ เช่น การเล่าผ่านตอน "ทะเลไม่มีเคย ..จะนะไม่มีคน"
ระดับการเมือง สร้างการเคลื่อนไหวทางการเมือง	มีการตื่นตัวในระดับนโยบาย สื่อมวลชนอื่นๆให้ความสนใจ ทำข่าว และมีการตามประเด็นข่าวสารอย่างต่อเนื่อง	แกนนำของชาวบ้านมาพบตาพูด นำเสนอประเด็นผ่านสื่ออย่างต่อเนื่อง
ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับสื่อ (หน้าที่ผ่านผู้รับสาร)	ชาวบ้านตื่นตัวในการร่วมชุมนุม	ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่เข้าร่วมการชุมนุมคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้ามาโดยตลอด
สาเหตุที่ประชาชนเลือกส่งข่าวผ่านสื่อ	ชาวบ้านเห็นตัวอย่างรายการเวทีสาธารณะตอนคลิต์ล่าง มีความเชื่อว่าจะเป็นพื้นที่ให้เกิดการเจรจาได้	เกิดการต่อยอดไปยังประเด็นที่มีลักษณะคล้ายกัน คือการคัดค้านโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ต่างๆ
ผลกระทบหลังจากส่งข่าว	เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบาย	ชาวบ้านมีการตื่นตัวในการใช้พื้นที่สื่อมากขึ้น

แนวคิดและเทคนิคการวิเคราะห์สื่อ	รายละเอียดการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
กรอบการวิเคราะห์ตามแนวทางฮาเบอร์มาส		
ระดับปัจเจก	ชาวบ้านชุมชนมีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น	ชาวบ้านเข้าใจว่าการมีโครงการก่อสร้างจะส่งผลกระทบต่อชุมชนของตัวเอง เกิดความหวงแหนชุมชน
ระดับสังคม ฐานะ "พลเมือง"(Citizen)	ประชาชนมีสิทธิเรียกร้องความต้องการต่อพื้นที่ชุมชน ซึ่งเป็นการเรียกร้องต่อรัฐ	การเรียกร้องผ่านสื่อ การชุมนุมต่อต้านเป็นการตระหนักในสิทธิต่อชุมชนของตัวเอง
การสื่อสารผ่านกิจกรรมทางสังคมของมนุษย์ใน 3 มิติ		
กิจกรรม (Work)	การเสนอประเด็นต่อสื่อ	การเสนอผ่านทีวีไทยและสื่อแขนงต่างๆ
ปฏิสัมพันธ์ (Interaction)	การพูดคุยร่วมกันในเวทีสาธารณะ	การติดตามทวงถามการแก้ปัญหาจากภาครัฐ
อำนาจ (Power)	เมื่อมีการรับฟังปัญหา ทำให้ชาวบ้านรู้สึกมีอำนาจในการระดมพลังต่อต้าน และขับเคลื่อนประเด็นต่างๆต่อไป	การเคลื่อนไหวของชาวบ้านสร้างความตระหนักในการแก้ปัญหาในระดับนโยบาย และปัจจุบัน กลุ่มคัดค้านกลุ่มนี้ยังมีการเคลื่อนไหวตอบสนองต่อการตัดสินใจจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

ผลที่ได้รับหลังการออกอากาศในรายการ

การที่ประเด็นกวดคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าในประเทศไทยเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นมานานนับตั้งแต่กรณีโรงไฟฟ้าแม่เมาะ และโรงไฟฟ้าบ่อนอกหินกรูด ซึ่งภาคประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชนมีการขับเคลื่อนทั้งในการรวมพลังประชาชนเดินขบวนต่อต้าน ชุมนุมประท้วง และการเรียกร้องผ่านสื่อ ซึ่งเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของประชาชน และเป็นประเด็นปัญหาที่ภาครัฐให้ความสำคัญมาโดยตลอด ทำให้ผลของการออกอากาศจึงเกิดขึ้นเป็นวงกว้างในระดับสังคมมากกว่าสองกรณีแรก ดังนี้

1) ระดับปัจเจกบุคคล

ชาวบ้านในแต่ละชุมชนที่จะมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้า หรือชาวบ้านในพื้นที่เขตอุตสาหกรรมมีความตื่นตัวต่อผลกระทบต่องิ๊ชีวิตของตัวเองมากขึ้น สังเกตได้จากประเด็นที่นำเสนอมีความต่อเนื่องกัน เช่น หลังจากมีความเคลื่อนไหวที่ภาคตะวันออก ชาวบ้านที่ภาคใต้ก็มีการออกมาร่วมคัดค้านเช่นกัน ส่วนการที่ชาวบ้านสามารถใช้พื้นที่ชาวพลเมืองเล่าเรื่องของชุมชนหรือตัวเองได้ เช่น ตอน ทะเลไม่มีเคย ..จะนะไม่มีคน และ ตอนโรงไฟฟ้ามา..หมึกปลาข้าๆ ไป ก็เป็นลักษณะการเล่าเรื่องของคนที่เดือดร้อนให้คนส่วนมากฟัง เมื่อเกิดผลตอบรับ ก็จะทำให้ชาวบ้านผู้ส่งสารรู้สึกการเข้าถึงสื่อกระแสหลักมากขึ้น

2) ระดับชุมชน

ในด้านของประชาชนนั้น นายสุทธิ อธิษฐานชัยในฐานะตัวแทนเครือข่ายประชาชนภาคตะวันออก ให้เหตุผลในเข้าร่วมรายการกับผู้วิจัยว่า เห็นตัวอย่างรายการเวทีสาธารณะแล้วพบว่า เป็นช่องฟรีทีวีที่สนใจการนำเสนอเรื่องราวของภาคประชาชน และมีเวลานำเสนอนานกว่ารายการของช่องฟรีทีวีอื่นๆ เมื่อทางรายการติดต่อเข้ามาให้พื้นที่นำเสนอเรื่องมลพิษที่มาบตาพุด ซึ่งเป็นครั้งแรกที่เข้าร่วมรายการนั้น ทีมงานและทางเครือข่ายภาคประชาชน ได้มีการตกลงถึงประเด็นที่จะนำเสนอในรายการ แต่ไม่สามารถเสนอได้ทั้งหมด เพราะปัจจัยด้านเวลา และการเชิญผู้เข้าร่วมรายการที่เป็นตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ผลจากการออกอากาศก็ทำให้คนทั่วไปเข้าใจรายละเอียดจากเครือข่ายมากขึ้น โดยเฉพาะความต้องการส่งสารไปยังศาลปกครองสูงสุด และต่อมาเครือข่ายได้ร่วมงานกับรายการทั้งการจัดเวทีสาธารณะในการสร้างโรงไฟฟ้าของไออาร์พีซี และการร่วมเสนอในงานนักข่าวพลเมือง (สุทธิ อธิษฐานชัย, 2552: สัมภาษณ์)

ขณะที่ฝ่ายเอกชนที่ร่วมรายการ มีความเห็นว่า การร่วมในเวทีสาธารณะมีความสำคัญยิ่งที่จะทำให้การพัฒนาของโรงงานในบริเวณพื้นที่ชุมชนสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่มีปัญหาข้อขัดแย้ง เช่นกรณีของไออาร์พีซี ซึ่งการมีเวทีสาธารณะจะทำให้ต่างฝ่ายต่างมีพื้นที่ในการบอกเล่าเหตุผลของการคัดค้านหรือการขยายโครงการพัฒนาต่างๆ ได้ (ไพรินทร์ ชูโชติถาวร, 2553: สัมภาษณ์)

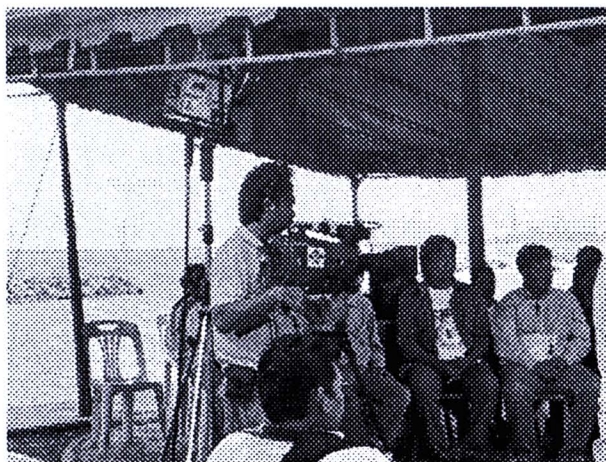
3) ระดับสังคม

นอกจากการนำเสนอการคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้า และพื้นที่อุตสาหกรรมในเขตจ.ระยองแล้ว รายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมืองยังได้มีการนำเสนอประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องดังที่ปรากฏในตาราง (ในภาคผนวก ง) อย่างไรก็ตาม ในทางนโยบายยังไม่มีข้อเสนอในที่นี้เป็นของ

ภาคประชาชนที่เรียกร้องผ่านรายการทั้งสองรายการมีผลชัดเจนในทางนโยบาย ทั้งกรณีเขตพื้นที่อุตสาหกรรมมาบตาพุด การสร้างโรงไฟฟ้าไออาร์พีซี และแม้แต่แนวทางการสร้างโรงไฟฟ้าที่ปะทิว และเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคใต้ ยังไม่เกิดนโยบายชัดเจนว่าจะเป็นไปในทิศทางใด

แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นผลที่เกิดขึ้นคือ พื้นที่ของกลุ่มคนที่เคลื่อนไหวในด้านโรงไฟฟ้า หรือการคัดค้านโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของภาครัฐมีเพิ่มขึ้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ชมผู้ฟังรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมืองที่เป็นผู้สนใจปัญหาด้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้า พบว่า พื้นที่รายการเวทีสาธารณะมีการเปิดให้แสดงความเห็นได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะกรณีที่เป็นรายการสด เพราะแม้จะมีการเตรียมคำถามคำตอบไว้ แต่ในกรณีที่ชาวบ้านต้องการเสนอเพิ่มก็สามารถทำได้ แต่ก็ยังมีข้อสังเกตว่า ประเด็นที่น่าเสนอในช่วง 1 ปีแรก ยังไม่หลากหลาย เพราะชาวบ้านยังถูกกำหนดให้เป็นผู้คัดค้านโครงการพัฒนาของภาครัฐ และบทบาทของเอ็นจีโอยังเป็นในลักษณะตรงข้ามกับรัฐ ซึ่งการที่รายการให้น้ำหนักกับคนกลุ่มนี้ และไม่สามารถดึงตัวแทนจากรัฐมาร่วมเวทีได้ ทำให้พื้นที่ในรายการกลายเป็นพื้นที่ของคนฝ่ายเดียว และเวลาไม่พอสำหรับการเสนอรายละเอียดในเชิงข้อมูล เช่น ข้อมูลความจำเป็นต่อการสร้างโรงไฟฟ้าที่เป็นชุดข้อมูลของชาวบ้าน (กลุ่มชาวบ้านทับสะแก, 2553: สัมภาษณ์)





ภาพที่ 5 แสดง การจัดเวทีสาธารณะ ตอน มาบตาพุด การพัฒนามบนคราบน้ำตา

ส่วนการที่ประเด็นปัญหา เช่น กรณีมาบตาพุด มีผลในด้านการสร้างความสนใจของสังคมมากขึ้นนั้น เป็นเพราะเครือข่ายประชาชนภาคตะวันออก มีจุดแข็ง ดังนี้

1) มีการขับเคลื่อนตั้งแต่ปี 2548 นำโดย นายสุทธิ อัญมัย เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลความเดือดร้อน หรืออาการเจ็บป่วยของชาวบ้าน รวมทั้งงานวิจัย การเก็บข้อมูลจากนักวิชาการ และข้อมูลทางสาธารณสุข จากนั้นรวบรวมประชาชน และข้อมูลสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากนิคมอุตสาหกรรม

2) มีการสื่อสารต่อไปยังชาวบ้าน โดยการสร้างโครงข่ายเข้าไปในชาวบ้านแต่ละกลุ่มๆ ทั้งที่มีความคิดแตกออกเป็นหลายฝ่ายนั้น เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้วยกันด้วยตนเอง และทำหนังสือการร้องเรียนให้ทางรัฐบาล หรือทางโรงงานอุตสาหกรรมให้ช่วยกันรับผิดชอบแก้ไข

3) แจกใบปลิวในวัด และตามที่ต่างๆ จัดทำวีซีดีเรื่องผลกระทบจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปางมาขายให้ชาวบ้านดู กรณีโรงไฟฟ้าถ่านหินที่มีปัญหาเรื่องมลพิษ จัดทำโดยหอการค้าจังหวัดระยอง

4) ส่งข่าวไปตามหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นและสื่อมวลชน เช่น เนชั่น ไอทีวี และเอเอสทีวี และมีการสร้างตัวตนของกลุ่มเช่นการผลิตเสื้อ, ผ้าพันคอ, ผ้าคาดหัวที่ใช้เพื่อสื่อกับคนภายนอก เป็นการเน้นให้เป็นกระแสสังคมสาธารณะ รวมถึงตัวนายสุทธิใช้วิธีการไปออกรายการทีวี

นอกจากนี้ การเลือกประเด็นของเครือข่ายยังเน้นไปที่ ความไม่รับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมเช่นกรณีโรงไฟฟ้า IRPC แห่งเดิมที่ตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนขนาดใหญ่ ทั้งเขตชนบทและเขตเมือง จึงทำให้คนเข้ามาร่วมคัดค้านจำนวนมาก ตัวอย่างการร่วมชุมนุมนั้น นายสุทธิเล่าว่า เริ่ม

ตั้งแต่วันที่ 3 กันยายน 2550 มีการชุมนุมอยู่หน้าโรงไฟฟ้าไออาร์พีซี โดยคาดหวังว่ามีคนไม่เกิน 3,000 คนมาร่วมชุมนุม แต่เมื่อเวลาผ่านไปมีคนเข้าร่วมมากขึ้นเรื่อยๆ บางคนที่ไม่เห็นด้วยแต่แรก ก็หันมาเข้าร่วมกลุ่มต่อต้านมากขึ้น ทั้งนี้การต่อสู้กับโรงงานหรือกิจการขนาดใหญ่ยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะการที่สมาชิกในชุมชนถูกสร้างมายาคติจากภาคอุตสาหกรรม (Corporate Social Responsibility-CSR) จึงมีผลประโยชน์ในเชิงปัจเจกที่จะได้รับจำนวนมาก มีคนเห็นด้วยกับโรงงานเป็นจำนวนมากถึง 70% และไออาร์พีซีได้สนับสนุนทุนการศึกษาและคอมพิวเตอร์เกือบทุกโรงเรียน ทำให้ยังมีกลุ่มคนที่เห็นผลประโยชน์จากการสร้างโรงงานโดยเฉพาะกับอาชีพค้าขาย ข้าราชการ และประธานชุมชน ทำให้มีรายได้มากขึ้น (สุทธิ อัมฉาชัย, 2552: สัมภาษณ์)

ด้วยเหตุนี้ การที่ประเด็นดังกล่าวมีผลในการรับรู้ในวงกว้างจึงมิได้มาจากการนำเสนอผ่านรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมืองเท่านั้น แต่เป็นเพราะประเด็นดังกล่าวมีตัวแสดงทางการเมืองหลายฝ่าย มีผลในระดับประเทศ การออกรายการของทีวีไทยจึงเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนเท่านั้น พื้นที่ในรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมือง มีการถ่ายทอดเรื่องราวความเคลื่อนไหว ตลอดจนข้อเรียกร้องจากชาวบ้าน โดยไม่มีข้อจำกัด หรือการแทรกแซงจากรัฐหรือทุน ซึ่งทำให้ชาวบ้านมีสิทธิมีเสียง กล้านำเสนอข้อมูลได้ เข้าถึงพื้นที่สื่อมากขึ้น แต่การที่ประเด็นการคัดค้านโรงไฟฟ้าเป็นประเด็นสาธารณะ และมีการนำเสนอโดยสื่อกระแสหลักเป็นจำนวนมาก ทำให้พื้นที่ในรายการทั้งสองของทีวีไทยไม่มีความแตกต่างจากสื่ออื่นๆ อย่างโดดเด่นในฐานะเป็นพื้นที่สาธารณะทางการเมือง แต่หากทำหน้าที่เป็นพื้นที่หนึ่งที่ให้น้ำหนักในการเสนอข่าวจากฝ่ายชาวบ้านมากขึ้น

6.3 บทสรุป

จากการวิเคราะห์ทั้งสามกรณีศึกษาพบว่า ผลจากการออกอากาศมีส่วนทำให้ข้อมูลของฝ่ายชาวบ้านที่มีต่อกรณีต่างๆ เป็นที่รู้จักมากขึ้น เพราะมีพื้นที่ให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็น หรือสะท้อนเรื่องราวของตัวเองมากขึ้น แต่ผลจากการออกอากาศเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายไม่ได้มาจากข้อตกลงที่เกิดจากการใช้พื้นที่ในรายการในการพูดคุยได้แย่ง เพราะทั้งสามประเด็นมีการนำเสนอผ่านสื่อแขนงต่างๆ รวมทั้งมีการเคลื่อนไหวจากชุมชน องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนการเสนอในรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมือง

การที่ทั้งสามกรณีประสบความสำเร็จในด้านการนำประเด็นเข้าสู่กระบวนการแก้ปัญหาในระดับนโยบาย เพราะปัจจัยสำคัญ คือ การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง การมีกลุ่มเอ็นจีโอให้การสนับสนุนด้านข้อมูล และมีภาคีเครือข่ายการขับเคลื่อน อีกทั้งเรื่องที่น่าสนใจเป็นเรื่องที่อยู่ในความ

สนใจของรัฐบาล เช่น การออกโฉนดชุมชนจะส่งผลดีต่อความนิยมต่อรัฐบาล หรือการคัดค้านโรงไฟฟ้ามีผลต่อการดำเนินโครงการอุตสาหกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ทำให้กรณีทั้งสามมีความเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จในการเคลื่อนไหว หรือเป็นการระดมพลังผู้ที่เห็นด้วยให้เข้ามาร่วมเรียกร้อง เมื่อประเด็นที่นำเสนอกลายเป็นประเด็นสาธารณะ ทำให้ชาวบ้านกลายเป็นตัวแสดงทางการเมืองที่คนในสังคมติดตามผลการขับเคลื่อน และชาวบ้านมีอำนาจในการต่อรองทางการเมืองมากขึ้น และทำให้ชุมชนอื่นที่มีปัญหาล้ายคลึงกันเกิดการตื่นตัวทางการเมืองและต้องการใช้พื้นที่ในรายการของทีวีไทยสื่อสารทางการเมือง ซึ่งในทางตรงข้ามประเด็นอื่นๆที่นำเสนอในรายการ ยังไม่ปรากฏผลดังกล่าว ทำให้สิ่งที่ถูกนำเสนอในรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมืองจึงยังเป็นพื้นที่ของการเลือกตัวแทน และการบอกเล่าเรื่องราวและมีผลในการสื่อสารให้คนในสังคมรับรู้ แต่ไม่มีอำนาจพอต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายได้